

žati kulturne učiteljske organizacije, da bo z njimi ogrožal delo in stanovsko slovo v Uniji. Kulturni boj naj bi med seboj učiteljstvo in naj si vzdrži poleg skupne stanovske organizacije še **kulturne organizacije**, ki naj bi bojevale med seboj **kulturni boj**! Učiteljski stan naj si dovoli ta šport, da bo v svojih lastnih vrstah bilo kulturni boj in se zaradi tega cepilo in razširjevalo sovražstvo in lastnih vrstah; drugi bodo pa vladali še naprej nad učiteljstvom, mu zaradi nesloge še nadalje krivično odmerjali plače in delili pravice kakor bo njim ljubo, ker bo ena stranka učiteljstva rovarila proti drugi stranki učiteljstva, tako da nobena ne bo imela ugleda pri oblasteh in v javnosti.

Kje si dovolijo drugi državni uradniki ta šport, da bi bojevali v svojih lastnih vrstah kulturni boj; kje si dovolijo to n. pr. poštariji med seboj, kje si dovolijo trgovci, kje si dovolijo profesorji, kje si dovolijo drugi stanovi, da bi se organizirali v samem stanu za kulturni boj?

To se pravi tirati učiteljstvo zopet proč od stanovske, strogo strokovne organizacije, ker se bodo te kulturnobojne organizacije naslanjale na politične stranke in si bodo potem strank skušale pridobiti moč in veljavo tudi med učiteljstvom ter s tem ubijale strokovno organizacijo. Tako bodo zopet politične stranke vodile usodo naših materialnih in pravnih pravic in med učiteljstvom bodo vladale zopet iste razmere, kakor so vladale v preteklosti.

Pustimo, naj bojujejo kulturni boj politične stranke, stanovsko se ga pa izogibljimo! Kdor zanaša kulturni boj v naš stan, zanaša v njega preprič!

Uradniki se nikdar medsebojno ne vprašajo, kaj so po prepričanju. Uradnik je, boritelj za skupne gnotne in pravne razmere, kulturni boj mu pa puste bojevat izven stanu v političnih strankah, kjer mu je ljubo; mi bi morali gledati v prvi vrsti v nas učitelja, borca za gnotne in pravne pravice ter povzdigo izobrazbe. Kulturni boj pa pustimo bojevati vsakomur, kdor ga je željan, izven našega stanu in izven naših organizacij — v političnih strankah.

Učiteljski stan je socialno prešibak, da bi se puščal izrabljati od političnih strank, **potem svojih eksponentov**, za medsebojni kulturni boj.

Svobodomiseltvo in „liberalna Zaveza“ je danes le sredstvo, ki se ga poslužujejo razni razdorni in od političnih strank najeti elementi med učiteljstvom, da hujkajo na medsebojni kulturni boj. V imenu krščanstva nastopajo, a v srcu ga ne nosijo! Tudi to jim je le sredstvo v dosegu namenov.

Neodgovorni elementi hujkajo na medsebojni boj, ljudje brez čuta odgovornosti; ljudje, ki so krivi in vzrok, da je učiteljstvo razpito med ljudstvom kot liberalno in svobodomiseltvo, so sedaj sami šli v one vrste in sami črnijo učiteljstvo med ljudstvom ter svoje grehe zvrčajo sedaj na ostalo učiteljstvo!

Ljudje, ki so surovo psovali svoje političke nasprotnike in se surovo norčevali iz verskih čustev, so postali zaščitniki krščanstva. Mi pa trdimo, surovost je človeku prirojena, komur ni dana, je nima, kdor jo pa ima, se je ne iznebi.

Spominjam se zborovanja v Gorici: Govoril je neki sedanji **Fabinčev** ožji somišljenik. Vsaka druga beseda je bila „far“. Odhajali smo po vrsti iz dvorane. Sram nas je bilo. S svojim nastopom nam je vzel ugled med ljudstvom in obsojali smo tak nastop. In par let pozneje je bil v vrstah krščansko mislečega učiteljstva

bi čitanke zadostovale za daljšo dobo. Ne rečem, da bi šole na ugodnih tleh ne mogle z dobrim uspehom uporabljati šolskih listov te ali one oblike, a o izvedljivosti na pretežni večini šol še vedno dvomim. Malo čudno bo izgledalo, kako bodo nekatere šole uporabljale že ne vem katero številko Šolskega lista, medtem ko bodo drugje še vedno guli stare predvojnne čitanke.

Odločimo se tako ali tako! Zdi se mi, da vse nekam preveč ugiblamo, pa premalo eksperimentiramo, vse preveč blodimo, pa si premalo utrjujemo in začrtujemo pot; podajamo mladini in odraslim roke, pa tako oddaleč, da si ne upajo in ne morejo za nami.

Strnimo se, zberimo plodove dela velikih mož in poznavateljev razvoja naroda, analizirajmo preteklost, spravimo jo v sklad s sedanjostjo in si ustvarimo jasen program za prihodnost. Poglobimo se v potrebe, v duha najširše ljudske mase in dajmo šoli knjige, v kateri bo kot v zrcalu videla mladina lastno dušo, nje razvoj in stremenje in si bo iz slike preteklosti in sedanjosti ustvarjala podlago za bodočnost.

Zdi se mi, da Šolski list tega ni še povsem zadel. Celotna slika je le malo pre-

in je svoje psovke izrabljaj za hujskanje proti nam.

Ne obsojamo vseh, a obsojamo one, ki so se vrnili med poštene in lojalne člane in izrabljajo sedaj vso organizacijo za razdor in hujskanje ter v svoje osebne namene.

Fabinc je bil urednik „Jeseniške Straže“. Njegov list je izgledal tako-le: „**Čast znajo krasiti naši farovski gosposdije**. Z velikim veseljem so raztrabili v svet, da se mora **Fabinc** s tovariši zagovarjati pred sodnijo radi prepovedane igre in drugih delikatnih stvari.“ (Jeseniška Straža, št. 33. leta 1905.)

„**Sodoma in gomora**. Pod krinko pobožnosti se goji najgrša pohotnost ter se duševno in telesno propa.“ (Jeseniška Straža, št. 34. l. 1905.)

Jeseničani v ta nebesa še ne marajo, ker so farji notri.“ (Jeseniška Straža, št. 11. l. 1906.)

„**Socialni demokrat** je vsak delavec, ki je pameten, klerikalci so pa tudi delavci, ki so tepci, Gilej, da boš srečen na tej zemlji — **nehesa so za vrabce**.“ (Jeseniška Straža, št. 19. l. 1906.)

„**Fabinc** je na dnevnem redu v farškem „Slovenec“. Kljub temu pa bo farška stranka doživela še marsikatero bridko. „Slovenec“, ki ima povsod svoj nos in se ne sramuje **svinjarij**, naj prične enkrat poročati, **kako pridno obiskujejo kranjski kaplani in fajmoštri št. 13 v Ljubljani**. Tu ima Zabukovec hvaležno polje.“ (Jeseniška Straža, št. 30. l. 1906.)

Fabinc je bil duševni oče „Jeseniške Straže“, njemu je gotovo znano, kdo je bil pisec teh notic in kdo je na tako surov način vodil „kulturni boj“!

„**Kaj pa hočejo klerikalci?** Ti hočejo tako volilno preosnovo, da dobi za poslanca: meščan — farja, trgovec — farja, kmet — farja, delavec pa mežnarja... da bi politična Kranjska izgledala kakor velika kalna luža, v kateri bi naši farji lovili ribice za škofovo mizo, za katero bi se potem vsedli in jedli in pili.“ (Jeseniška Straža, št. 20. l. 1906.)

„Jeseniško požarno brambo naj podpira župnik Zabukovec s svojimi kaplani, hlapi in deklarirani in pritečeni Krivčevi gasilci gotovo radi v župnišče, če se enkrat tamkaj kaj nevarnega užge, ker imajo baše posebno po župniščih vročo kri, če začutijo bližino kake izvoljene Marijine device. Govori se tudi, da je Zabukovec izboren plezalec po gasilnih lestvah, kakor tudi kaplan **Čuk**, **nadepolni načelnik ajmohtarskega telovadnega društva — Orel**.“ (Jeseniška Straža, št. 10. l. 1906.)

„Božjo milost je izgubil Zabukovec, ker vkljub vztrajni molitvi Marijinih devic ni zmagal pri volitvah. Morda so se hoteli v nebesih maščevati nad „Sodomom in Gomoro“ jeseniških Marijinih otrok.“ (Jeseniška Straža, št. 17. l. 1906.)

Gospod Fabinc! Norčevanje iz verskih čustev, surovo psovanje in zasmehovanje krščanskih organizacij ni bilo naše sredstvo. Gotovo se vam bodo sedaj zahvalili vsi, če bodete vi vodili za krščanske ideje — kulturni boj!

In dalje vaše glasilo:

„**Najslabši človek na svetu je klerikalci**. Klerikalca poznaš od daleč. Vsak klerikalci je hinavec in predpoda farizeja. On hodi v procesije, obiskuje cerkve in farovže ter pri vsaki priliki poljubi fajmoštru roko. Kadar ga nihče ne vidi, se rad vpilani, če ga pa vidi drugi ljudje, pravi, da vina še ne pogleda. Če je klerikalci oženjen, rad lazi za drugimi ženskami; to pa le, če je na skrivnem, n. pr. v kaki temni podzemeljski kleti.

temna, premalo izrazito izklesana in pa precej premalo upošteva splošni nivo duševnega razpoloženja in razmaha široke ljudske mase.

Poudarjam pa, da Šolski list zaenkrat izpopolnjuje vrzel in je z njim započeto delo, ki je neizogibno in za razvoj šolstva in povzdigo narodove blaginje neobhodno potrebno.

Eminentne važnosti pa je, da ljudje, katerim je ali pa bo poverjeno to važno delo, ne preslišijo glasov, ki prihajajo z dežele, ker ti izvirajo iz širokih ljudskih mas, njih duše in potreb; na nasprotni strani je pa želeči več in glasnejši zahteve od podeželskih tovarišev, ker sicer bo plod dela dozoreval enostransko.

Prispevki za Šolski list.

Tovariši, tovarišice!

Dozdaj smo priredili od vsake stopnje „Šolskega lista“ po 2 številki, v katerih smo se ozirali najbolj na jesen in pomlad. Nameravamo izdati še eno številko s snovjo o zimi in poletju. Preden smo se lotili posla, smo se obrnili do tovarišev s prošnjo, da nas podpirajo s prispevki; od-

Klerikalne ženske so najhujše opravljive in imajo najhujšobnejše jezike ter so navadno vpisane v Marijino družbo. Po cesti hodijo vedno pobešenih oči, ker se čutijo za najčistejše ženske, a kadar so na varnem, kar trepečejo od veselja, če se jih dotakne moška roka in takrat se vsakdo lahko prepriča, da so klerikalne ženske prav močno krvave pod kožo. Klerikalci nikdar ničesar ne zapuj, ker on ti bo vedno izkušal škodovati. Vsako najmanjšo besedico nese toplo v farovž. Kadar se čuti klerikalci nepaženega, je največji falot, če pa je le kdo nepoklican navzoč, je vedno poboden, potuhnjen, zviti in hinavski in se kaže svojemu nasprotniku kot največji prijatelj.“ (Jeseniška Straža, št. 30. leta 1906.)

Gospod Fabinc, urednik „Slovenskega Učitelja“, gotovo vam je dobro znano, kdo je pisec teh vrstic, ker ste bili duševni oče „Jeseniški Straži“!

In danes! Danes sejete preprič med učiteljstvo, hujskate učiteljski stan na medsebojni kulturni boj. Zaradi enega človeka, zaradi Fabince naj traja razdor v učiteljskih vrstah naprej.

Živimo v prepričanju, da bo učiteljstvo odklonilo Fabincev kulturni boj in ga bo prepustilo političnim strankam in Fabincu. Učiteljstvo potrebuje sedaj dela za svoje gnotne in pravne pravice, ne pa za Fabinceve hujskarije na medsebojni boj in njegovo osebno izkoriščanje organizacije v dosegu njegovih osebnih egoistiških smotrov.

Mladina v nevarnosti.

— Razorana njiva so vaša srca, naj pade seme vanjo, da bo killo in zorelo nekoč! Nič ne škodi, če ste veseli in razposajeni; tistega se bojte, ki mrko gleda in počasi hodi! —

I. Cankar, „Hlapec Jernej“ VII.— 31. str.

„Kdor ima vpogled v življenje današnje srednješolske mladine, ve, da profesorji niso vzgajali. Politično maščevanje in stikanje za avstrofilijski ovaduh je bila temu stanu večja življenska potreba nego vprašanje, kako bi vzgajali mladino, da bi ne padala v verižništvo in popivanje in vse, kar izvira iz vsega tega.“

„Vsem nam je že znano, s kakšnim krikom se je svobodomiseltvo učiteljstvo zagnalo proti Marijanskim kongregacijam, kakšno slavo je zagnalo načrtu novega šolskega zakona, s kakšnim tonom govori o veri in duhovniku v svojem glasilu za kavarne in gostilne, v katerih popiva dijak verižnik, ni pa imelo očesa za nevarnost, ki grozi našemu dijaštvu vsled stanovanjske krize, pač pa govore priče o popivanju in razbijanju razpel po svobodomiselnem učiteljstvu.“

Zagovarjal ne bom Perka, ne Koleča! Resnica pa je: mladi fantič je bil zapeljan; zapeljala ga je v tisto dejanje slaba družba in le-ta je odgovorna za čin.

Kdo je tista družba? Kje se je sestala in kedaj?

Zalostno toda resnično: danes se hoče umiti vsakdo svoje roke in zopet resnično dejstvo: gospoda, ki danes najbolj kriči in hoče s svojim krikom razpečavati moralo, da je tudi ravno ta gospoda kriva zastrupljenja mladih duš.

Javnost še ni pozabila vojne dobe in kruta bo sodba, kadar jo bo izrekla.

Vsega zakulisnega dela v dobi avstrijske strahovlade se še spominjamo in nikdo se ne bo čudil, če se je stikalo po prevratu po ovaduhih, ki so gnali marsikoga v obup.

krito povemo, da nismo pričakovali dosti, a dobili smo še manj. Kdor je kaj poslal, je pa mislil, da bo pač najboljše to, kar sam napiše. Vemo pa, da je v slovenskem slovstvu mnogo klasične snovi, ki bi jo morali dati deci v roke in to ne le etične, tudi realistične. A posameznik v kratko odmerjeni dobi pri najboljši volji ne more obvladati vsega. Zato se vnovič obračamo do Vas in prosimo: Išcite, zbirajte in prispevajte! Pomagajte, da nam bo mogoče sestaviti res nekaj dobrega, trajno dobrega! Kdor je zasledoval stvarne ocene, ve tudi, kako z združenimi močmi lahko opravimo pogreške, ki jih je našla kritika.

Prispevke (izrezke in izpiske) kakor tudi lastne spise pošiljajte do konca t. m. urednikom posameznih stopenj, te tudi opozarjajte na primerne spise, o katerih točno označite, kje se nahajajo.

Za prvo stopnjo: Ludovik Černež v Celju; za drugo stopnjo: Andrej Rapč v Ljubljani; za III. stopnjo: Pavel Flerč v Ptuj.

Podpirajte „Jugoslovansko Matico“

In vprašal bi: je li bilo ovaduhstvo opravičeno, je li bilo vzgled učeči se mladim?

Prijatelj, poznam ljudi, ki so že vse bili — le zamorec ni! Kaj menite! Je li takov človek česa vreden in kakova naj bo mladina, vzgojena od takega junaka?

Ta je pa tudi član tiste družbe, ki kvarno vpliva na našo mladino, je pa tudi privrženec one družbe, ki jim je bila in je „črnožolta vzgoja“ vse. Verujem, da so še vedno skriti na zapečkih možakarji, ki bi hoteli zopet dobo žandarjev. Le teh se mi branimo, zakaj ta je bila izvor marsikaterega greha, je tudi kriva današnjega demoraliziranega sveta.

Resnica je kruta in grešnik jo nerad prizna. Jaz pa porečem: če že hočeš govoriti o današnjem svetu, tedaj ne išči greha pri drugih, ne zaletavaj se z vsemi mogočimi nesramnostmi v svojega bližnjega, temveč povprašaj med svojci: grešnik, ali si se spokoril!

Gotovo je, da je treba ozdraviti, kar je bolno! Siromak pa tisti zdravnik, ki bo kričal: „Kdo je zakrivil bolezen? Poiščite ga, da ga oštejem!“

Ne, ne! Prijatelj, ne tako! Nič ne bo kruha, če bomo čakali, da se žito samo omlati!

Priden in vesten gospodar bo šel na travnik in bo pogrebel vse čez noč nastale krtine. Plevel je treba odstraniti, pa če bomo samo kričali, bo mirno rastle dalje, in se šopiril toliko časa, dokler ga ne odstranimo!

In končno: razumel je dobro vsakdo tiste besede v „Večernem listu“, in menim, da se v nikogar ni vkoreninilo prepričanje: možakar, ki je to pisal, je koristil javnosti oziroma hoče koristiti. Nasprotno! Kdor je pogledal za kulise je spoznal namen, saj tega ni bilo moči skriti na različnih mestih.

Prijatelj, le potolažite se! Poklicani faktorji vršijo že davno svojo dolžnost, nikomur pa še ni prišlo na misel: moralizirati v dostojnem „Večernem listu“.

Menim, da je gotovim ljudem trn v peti vsak, ki ne gre skrivljenega hrbta in sklonjene glave h koritu. Uverjen pa je tudi vsakdo, da je od vas imenovano „svobodomiseltvo učiteljstvo“ boljše kakor tisto, ki se kaže v najlepši luči, ki hodi navidezno za križem!

Dejanja govore! Torej na delo — pa ne s krikom! —j.

Učiteljsko razsodišče.

Razsodišče imamo! Dolgo let smo ga želeli, dolga leta ustanavljali, — sedaj je tu. Trikrat toliko in še več točk bi bil lahko sestavil, podal bi lahko obširen komentar, a ni potrebno, — kar manjka, bo pokazala praksa, prišli bodo stvarni predlogi in ti bodo zidali dalje.

Ugoden čas je sedaj, ko si hočemo ustvariti šolstvo na boljšem temelju, ugoden čas je sedaj, ko so nam šolske oblasti bolj naklonjene in tudi državna oblast kaže prijaznejše lice, posebno sedaj, ko se rabi zadovoljno učiteljstvo.

Neugoden čas pa je, ker vlada sedaj splošna razburjenost in posamezniki zaničajo vsako avtoriteto ter tolmačijo samovoljnost za svobodo.

Iz začetka si ne obetam mnogo, vsak začetek je težaven, vendar pozivam tovariše, da ne odjenjamo. V naših vrstah smo čutili potrebo razsodišča, iz naših vrst so predlogi, sami smo si ga ustvarili, sedaj ga tudi vpoštevajmo, ker je v našo korist.

Nesporazumljenja ne bodo minila, ne bodo minili vzroki pritožb, miniti pa morajo ustne pritožbe brez vednosti obtoženca; sedaj vsak ve, kamor se mu je pritožiti. Kdor bo še v bodoče tožil svoje tovariše nadzorniku, članom šol. oblasti, itd. lahko pričakuje pojasnila, da je to postopanje netovariško in vzbuja sum, da je identično z obrekovanjem in denunciranjem.

Ali bodo vsi učitelji priznali razsodišče? Ne, kdor se čuti krivega, se ga bo branil, iskal zaslombe pri politični stranki, morda bo celo izstopil iz društva. Tudi tega se ne smemo strašiti. Vedeli bomo mi in šol. oblasti, zakaj se brani razsodišča.

Kako se bo obneslo, je največ odvisno od tega, ako se bo izpraševalo. Stvar je resna, razsodniki morajo biti zelo natančni in vestni, pri tem morajo pa vedno paziti da ne bodo malenkostni.

Da bi nam prav dobro uspelo najnovejše podjetje!

S.:

Kam plovemo.

(Dopis iz bivše Štajerske.)

Zadnje čase „Straža“ in „Slovenec“ polivata gnojnico na Zavezino učiteljstvo kar na debelo.

„Učiteljski Tovariš“ je „protikrščanski“ list, kakor da bi bil „monistično glasilo“ kakšnega Haackla, in tov. in tovarišice Zavezinih društev so prvoborniki svobodomiselstva, ki dobijo najbrž prvi sedež pri kongresu prostozidarjev, ki se bo vršil v Pragi! — Takšen ali sličen utis odnese tisti, ki čita ognjevit članke v imenovanih listih vsaj z malo pozornostjo. — Ne vem, kdo je pisec teh golod gnojnice. — Vem pa, da dela Slomškova zveza na ta način propagando in reklamo za svojo že popolnoma obrabljeno firmo.

Ker je „Učiteljski Tovariš“ sploh preveč obziren napram ljudem takšne mentalitete, mu še za to hvaležnost očitajo, da se je njegovo učiteljsvo potuhnilo, ker se boji krščanskih učiteljev.

Nedavno sva šla z dobrohotnim, popolnoma nepolitično mislečim starčkom v mesto. — Ko mu v teku razgovora povem, da sem učitelj, me vpraša z nekakšnim komičnim rešpektom, če nisem nemara pri tistih učiteljih zraven, ki kolnejo Boga in so zavrgli cerkev in vse, kar je krščanskega. — Na moje malce začudeno vprašanje, odkod tako sumničenje, mi odgovori približno tako-le:

Saj naši časniki zdaj toliko pišejo, kako ste brezumni in kako hočete ljudstvu vero vzeti!

Ali se zavedate gg. odgovorni uredniki, kako si obkladate vest in kam vodi takšna pisarija, ki je v resnici le „lov na kaline“?

Recite to pisci imenovanih strupenih člankov le o takšni učiteljski organizaciji, ki stoji na prostozidarskem programu ali magari o takšnih učiteljih, ki so se javno izrekli za tak program.

Ne trdite to pa o nepolitični organizaciji, ki je med najtolerantnejšimi. — In potem še hočete v stanovskih zadevah le z nami združiti, prijatelji Slomšk. zveze?

Ne, ne bo se Vam posrečilo, prijatelji demagogi, da bi zrevolucionirali krščansko misleče ljudstvo proti nam, ki so nam bili vedno sveti nauki Jezusa Kristusa, največjega propovednika ljubezni med človeštvom!

Uganjajte demagogijo v svojem strokovnem glasilu, ali v „pro domo“-dopisih, v kolikor Vam ljubo in drago, a ne odlagajte svojega strupa v glasila, ki so namenjena ljudstvu!

Demokratizem in socijalna pravičnost.

Zalotil je volk ovco na paši. Vsevpred je objedala travo in cvetje in grmovje. Tako je nahrnul volk: „Kje ti je cur demokratizma in socijalne pravičnosti? Kako da ugonabljáš travo in cvetje in grmovje, ki ti tudi rado živejo? Ali ni dal Bog svobode živim stvarim, da se razvijajo, da žive in se vesele življenja? An imaš pravico, da jim kratiš to svobodo? Ne in petnajstkrat ne! Ali ima sploh kdo to in tako pravico? Ne in dvajsetkrat ne!“ Ripec nato je pomislil: „Samo jaz sem izjema,“ pa je požrl ovco.

Tisti odlok se glasi: V. š. sv. je z odlokom z dne 25. maja 1920, št. 5551 odločil: Načelo demokratizma in socijalne pravičnosti stremi za tem, da bodi ves pouk brezplačen. Treba bo odpraviti šolnino, torej tudi pristojbino za izpite. Tretji odstavek čl. 210. dok. šol. in uč. reda govori že zdaj o izpiti, ki ni zanje plačati nikake pristojbine. Zato se v. š. sv. ne zdi umestno in nujno potrebno, da bi predlagal za prehodno dobo poverjeništvu za uk in bogočastje, naj izpremeni čl. 210. š. in uč. reda.

Res je! Čemu neki. Pet učiteljev dobi 12 K, to je četrta vina in vsakemu žemljo zato, da izprašajo privatnega učenca. Naj dotičnih rajši sam izpije četrta vina in poje pet žemelj, bo vsaj vedel kdaj je delal izpit, ki mu odpre pot v življenje!

Drugi odlok pa tako: Poverjeništvu za uk in bogočastje je z razpisom z dne 23. marca 1920, št. 429. odredilo: ... da se odslej nadalje zvišajo pristojbine v naslednji izmeri: 1. Pri izpiti za ljudske šole na 50 K, 2. pri izpiti za meščanske šole na 70 K, 3. pri izpiti za pomožne šole na 70 K itd.

Prav tako! Še premalo je. Ko bi danes imel v žepu izpičevalo, da sem znožen slovenščine, bi dal rad dvakrat 70 K. Dva meseca bi ne šel k Balonu, in shramba za denar bi bila v redu, pa slovensko bi znal.

Naš mestni šolski svet pobira od vseh učencev, ki so jih iz tujih okolišev po 50 K šolnine zato, ker zavzemajo v šolski sobi 500 dm³ prostora. V mestnem šolskem svetu sem sam glasoval za ta davke. Pa sem imel slab oziroma dober namen pri tem. Nemci so pobirali samo po 30 K in so denar uporabili za stanarino učiteljem. Takole sem kalkuliral: Čim več bomo nabrali, večja bo stanarina. In sem glasoval in se urezal. Bili so lepi tisočaki, sam sem jih pomagal nabiti.

Stvar je pa taka. Če rečem ženi naj mi da kos klobase, se odreže, da je več dni kot klobas, da pa le. Mestni šolski svet je tudi rekel, da je več milijonov dolga kot mesecev v letu, pa ni dal ničesar. Bila je to kazen za zahrbtnost. Mar bi glasoval v smislu višjega šolskega sveta: pouk brezplačen. Prav ima tovariš Fabinc, ki trdi, da pri nas neslomškarjih ni krščanske morale.

Oj ti nesrečna socijalna pravičnost in pa temokracija! Kje vraga so izkopali besedo, da straši po svetu pravične ljudi. In ko bi človek vsaj razumel nje pomen in bistvo. Izpočetka sem si mislil takole: Šli bomo na delo, eni tu, drugi tam. „Višjih“ in „nižjih“ ni „predpostavljanih“ in „zastopanih“ ni. Oni pride na tvoje mesto, ti na njegovo. Če potrebujemo svetovalca ga izberemo skupaj izmed najzmožnejših. Če se ne obnesem mi poveš, če se ne obnašam prav, ti povem, vse brez jeze in sovraštva. Kakor v dobro urejeni tvornici...

Izgini sen! Danes sem že izprevidel, da sem si pomen besede tolmačil popolnoma krivo. Quod licet Jovi...

Drag. H.

Čitanka za meščanske šole.

(Na vprašanje g. tov. Brinarja v 23. šte. „Učit. Tovariša“.)

I. Zahtevamo, da imej absolvent mešč. šole primeren nazor o naših duševnih velikanih. Ta je mogoče le, če mu je bila snov ob koncu študijske dobe podana zaokrožena — pregledno. Če se ni zbrana v knjigi, jo mora zbrati učitelj sam, če je pa v knjigi, je olajšano delo učitelja, najbolj pa učenca. Danes velja 3. razr. splošno za končni razred. Zato naj bi bila v čitanki snov razdeljena po zastopnikih slovestva, po vrsti kakor so živeli (brez ozira, je li pesnik ali pisatelj, prirodoslovec ali potopisec itd.; — razne struje, dobe, boji v slovestvenem pouku na mešč. šoli itak ne pridejo dosti v peštev). Kot uvod poglavja naj bi bilo najvažnejše iz življenja dotičnika, kolikor je pač odločilno za njegova dela. Zatem naj bi bili samo naštet sestavki, pesmi, ki so jih učenci že čitali v 1. in 2. razr. (po čitankah), potem naj bi prišli novi proizvodi, razvrščeni primerno sklepu, ki naj bi obsegal kratko karakteristiko pisatelja. — To bo tudi sigurna pot najti prave bisere naše literature, in bodo izginili iz knjig sestavki, ki so že vnaprej obsojeni, da jih nikdar ne čitamo, ali pa samo z nevoljo ker ni drugih. — Ob koncu knjige bi ne bili odveč kratki obrisi jugoslovanske, severoslovanske, svetovne literature kratak pregled kulturnih institutov Jugoslavije, znanstvenih in književnih revij slovenskih in seveda tudi nekaj poetike.

II. Vsaj nekoliko moramo poznati tudi slovestvo naših bratov. Izbrati je mogoče samo nekaj prvakov, te pa v originalu. Stremiti moramo sicer za tem, da Srbi opustijo svojo nemodereno pisavo. Hrvatje svoje ne bodo opustili in mi svoje tudi ne. Prevelike koncesije cirilici se mi ne zde zato umestne. (Ne vem, če Srbi v svojih gradi, šolah gojijo hrvaščino [zaradi pisačev!])

Z ozirom na visoke cene knjig je pa gotovo bolj ekonomično uvrstiti v čitanke recimo za eno desetino knjige hrvaškega teksta in za eno petdesetino cirilice, kakor pa uvajati za srbohrvaščino posebno učno knjigo. Iz istega razloga bi bilo pridejati slovnici par listov srbohrvaške slovnice. J. Bernot.

Kje so suplentke?

V zadnji seji višjega šolskega sveta je bil sprejet predlog, da si morajo one mlade učiteljice, ki supilirajo v Ljubljani, pa imajo že usposobljenostni izpit, a še ne stalnega mesta, poiskati stalno mesto zunaj Ljubljane, ker s prihodnjim šolskim letom ne dobi nobena več službe v Ljubljani.

Učiteljice, službujoče po deželi, moreno le odobravati navedeni ukrep višjega šolskega sveta. Vse imamo enake dolžnosti, pa naj imamo tudi vse enake pravice! Zakaj bi nekatere mlade učiteljice iz takozvanih „boljših hiš“ — hotele imeti kot parasiti več ugodnosti, udobnosti in pravic v našem stanu? Naj tudi te „dame“ poskusijo podeželsko življenje! Zeleti bi bilo leto, da bi se zgoraj navedena določba uveljavila tudi za vsa ostala provincijalna mesta po Sloveniji, kjer kar mrgoli mladih učiteljic brez stalne službe, potem pa ne bo več manjkalo suplentke za šole po vaseh in hribih! —

V ilustracijo po remeduri kričečih razmer bodi navedeno kot konkreten slučaj — sledeče: Na Gorenjskem, v prijaznem mestu „x“ živi doma pri svojih starših okrog „osem“ mladih učiteljic, ki imajo že vse večinoma usposobljenostni izpit in vse cakajo na stalno nameščenje v „x“. Nobena noče iti službovat na de-

želo, vse željno čakajo, kdaj pojde starejša učiteljstvo domače šole v pokoj, da bi potem one prišle na njih mesta. Sedaj se pa pulijo za suplenture na domači šoli in starejša učiteljstvo podpira celo lenobo tem izvoljenkam na ta način, da gre na dopust, samo da pride katera izmed njih do zaželenje suplenture. Poučevati hočejo samo v mestu, kmečkih šol se ogibljejo in bojijo. Spomladi 1919 je v 1 uro oddaljenih T... zbolela učiteljica S... in odšla na daljši dopust, pa nobena izmed navedenih učiteljic ni hotela iti v T... za suplentko, da si je ena izmed njih že pred 5 leti maturirala, pa še doslej — radi pomanjkanja predpisane 20 mesečne prakse — ni napravila usposobljenostnega izpita. V T... so bili otroci skoro eno leto brez pouka, ker so te izvoljenke rajše posedale doma brez službe, kakor da bi se bila katera ojunčila in šla suplirati v T... — Letos v aprilu je g. nadzornik K. ponujal dvema izmed njih začasno nameščenje v V. pri M...; pa nista sprejeli; ker V. ni mesto, ampak od železnice oddaljena vas. O eni izmed teh dveh se je izrazila njena teta: „Naša E. pa že ne pojde v V..., ona je prefinja, da bi šla na kmete.“ —

V trideset ure oddaljenih S... še pred 10 leti ni bilo šole, potem se je zidala nova šola in otvorila dvorazrednica, ki je povsem zadoščala ondotnim potrebam. Letos se je pa tem mladim učiteljicam na ljubo otvoril na šoli v S... še 3. razred, vzporednica in oddelek za hribovce. — In kaj rečejo ljudje k temu? Kmetje v S. godrnjajo, meščani v x... se pa zgražajo in smejejo, ker bo kmalu vsak otrok v S... imel svojo učiteljico. Čemu to? Odgovor je enostaven; samo nekaterim profesorom na ljubo!! Z ozirom na stalno nameščenje bi bilo želeli, da bi se nameščale v mestih in njih najbližji okolici samo one učiteljice, ki dokažejo z dekreti, da so se „vicala“ najmanj 10 let na šolah po vaseh, daleč proč od železnice in mestnega življenja. Vsaka učiteljica, brez razločka stanu in političnega mišljenja, naj v mlajših letih, ko je čila in zdrava poizkusi „dobrote“ od železnice oddaljenega vaškega življenja, trud in napor celodnevne pouka na eno- in dvorazrednicah. Starejše gospe in gđ. tovarišice pa naj bi dobile službo v mestu, nje najbližji okolici, ali kakem večjem kraju ob železnici. Tako bi bilo umestno in pravično! Sedaj se prakticira pa ravno narobe! Mlade učiteljice, katerih se drži še šolski prah iz učiteljščice, pa imajo slučajno dobro protekcijo in službujejo v mestih in večjih krajih po Sloveniji; dočim morajo starejše gospe in gospodične tovarišice, ki imajo že po 15 ali celo več službenih let, a nikake protekcije, samotariti in se truditi po šolah na deželi. Ali so morda učiteljice po vaških in gorskih šolah učne moči II. vrste?

Višji šolski svet naj blagovoli resno preudariti, da je v navedeni zadevi treba temeljite remedure, ako hoče pri oddaji učiteljskih služb uveljaviti pravičnost in enakopravnost!

Ako je pa katera izmed cenjenih tovarišic drugačnih nazorov, pa prosim, naj blagovoli taiste objaviti.

Učiteljica z dežele.

Š:

Javna kvalifikacija.

Padle so tako ostre besede, da ne morejo biti v korist učiteljstvu. Desetletja smo o tem razpravljali, časa je bilo dovolj za stvarne, dobre predloge. Poverjeništvu je vpoštevilo dosedanje nasvete in želje učiteljstva.

Že pred 15. leti sem razpravljal o javni kvalifikaciji in tudi sedaj sem se še zanimal za stvar, a sem šele po izdanem odloku prvič slišal, naj voditelji ne ocenjujejo učiteljstva. Najbrž mi ni prišlo na misel, da je to mogoče, ker imajo to uvedbo vsi uradi (sodnija, davkarija, financa, itd.) in mi hočemo biti tudi uradniki.

Nadzorniki potrebujejo informacij. Ali ti je ljubše, da dobi ustna poročila. Je vendar boljše za učitelja, če je za oceno vodja odgovoren, kakor da zbira nadzornik informacije, katere nikdo ne more kontrolirati.

Ako je vodja dober tovariš, se njegove ocene ne bojim, ako sva v sovraštvu, potem želim, da predloži pisno oceno, katero kontrolira in regulira komisija.

Vesten nadzornik bo vesel, da ne nosi sam odgovornosti, temveč tudi učiti zastopnik in voditelj. Nenaklonjenega nadzornika se lože ubranim, ker sodeluje pri oceni moj voditelj in učiteljski zastopnik. Možnost pristranosti je zmanjšana, odpraviti se seveda ne da.

Možnost pristranosti je pri vsaki oceni, tudi pri razporedovanju v ljudski šoli, srednji šoli itd., radi te grde možnosti, pa se razredovanja ne da odpraviti.

Čitam in čitam odlok poverjeništvu ter ga pozdravim kot lep napredek in izboljšanje našega pravnega stanja.

Osebnost bi mi pa bilo prav ljubo, ako bi me šolska oblast odvezala dolžnosti ocene. Imam prav delovne, ljube tovariše, vendar jim v vseh točkah ne bom pisal I.

Zakaj sem proti ocenjevanju učnih moči po šolskih voditeljih?

1. Trpela bi enotnost in enakost ocenjevanja učnih moči enega in istega okraja, ker ima vsak voditelj svoje posebne nazore in svoje posebno merilo.

2. Malokje vlada med učnim osebjem iste šole pravo razmerje in prava distanca med šolskim vodjo in drugimi učitelji, ki je neobhodno potrebna za stvarno sodbo: ako je razmerje preintimno, se lahko mnogokaj spregleda ali pa kak nasvet, mignilaj in ukaz ne izvrši: če je pa razmerje bolj napeto, se pa zgodijo druge, prav neželjene nepravilike.

3. Priporočal bi sledeče postopanje: Okrajni šol. nadzornik nadzoruj vsako učno moč svojega okraja. Učne moči pa, ki dobe poprečno slabši red nego tri, pa nadzoruj še kak drugi, recimo potovalni nadzornik posebej. Ta predba bi bila sicer z večjimi stroški zvezana, toda država, ozir. narod bi imel velik hasek od nje, ker bi se prizadevali učitelji takim potom gotovo privadili redu in delu. Torej večkratno nadzorovanje malomarnih!

Jakob — ič.

HREN:

Naredba štev. 97 in usposobljenostni izpiti.

(Šolskim oblastim v pomislek.)

„Tovariš“ je prinesel v 22. šte. vest, da je poverjeništvu za uk in bogočastje ukinilo z razpisom dne 14. aprila 1920 št. 1557 nekdanjo cesarsko naredbo z dne 4. aprila 1916 drž. zak. št. 97 glede pripustitve učiteljev-vojakov k usposobljenostnem izpitu. Ta naredba velja potemtakem samo še za novemberski termin 1920.

Poverjeništvu je napravilo s tem ukinitjem veliko krivico našim mlajšim tovarišem — gotovo nevede — in ta krivica se mora popraviti, kolikor jo je še sploh mogoče popraviti. Krivica se je zgodila s tem, ker se ni ukinila že preje in v drugem smislu kakor se je sedaj.

Po tej naredbi se je vstela vojaška doba učiteljev za 10 mesecev šolske službe. To pa le tistim učiteljem, kateri so bili tako srečni, da so po maturi nekaj časa — pa naj so bili meseci, tedni ali dnevi — res poučevali. Kdor je bil pa tako nesrečen — in koliko je bilo takih! — da je moral po maturi takoj k vojakom, tistim pa ne šteje „srečna“ vojaška doba nič, pa naj je trajala štiri ali pa pet let. Da je bila ta naredba v tem smislu skrajno krivična, to so izprevideli v Nemški Avstriji, ker so jo pravočasno razveljavili, da so mogli učitelji vojaki že letos spomladi delati usposobljenostne izpite brez razlike — ali so prej poučevali ali ne — po osmih mesecih fiktivnega poučevanja. Pri nas je bilo pa ravno narobe. Namesto da bi jo bili pravočasno razveljavili v podobnem smislu, so se je razne šolske oblasti in izpraševalne komisije še v majniškem terminu držale z naravnost občudovanja vredno krčevitostjo in jo vzele tako dobesedno in ozkosrčno, kakor bi je ne bil tolmačil nikdar največji in najozkosrčnejši birokrat v stari Avstriji. Normalnemu človeku, ki ni zarit v same paragrafe, kar ne more iti v glavo, da je kaj takega pri nas sploh mogoče.

Poznam mlade tovariše, ki so maturirali leta 1915. in bi delali izpit, kakor so ga delale tovarišice sovrstnice leta 1917. A so morali iti k vojakom, kjer so bili do prevrata. Po prevratu jih je pa zopet klicala domovina na bran. Šli so braniti večina prostovoljno — našo Koroško, našo Prekmurje in tako so ostali torej pri vojaki do spomladi ali poznega poletja 1919. Prosili so jeseni leta 1919. za pripustitev k izpitu, zamen. Prosili so spomladi 1920, tudi zamen. In če prosijo zdaj za jesenski termin letos, ali pa pomladanski 1921 bode tudi zamen. In tako bodo delali izpite vsled ozkosrčnosti tolmačenja te nesrečne naredbe šole mesto 1917 — jeseni 1921, ako bodo vzdržali sploh tako pri učiteljstvu. Vprašam vas gospodje okrog zelene mize: Ali je to pravica? Ali so sami krivi, da nosijo hlače? Ali je tako njih plačilo, da so se žrtvovali za domovino in jo branili naposled še prostovoljno, ko je bila nevarnost za lastno zemljo največja. Ali se s takim postopanjem ne dela očitna krivica in ne jemlje veselja do poklica ravno